

**“ОММАВИЙ ТАДБИРЛАРДА (ФУТБОЛ ЎЙИНЛАРИ ВАҚТИДА)
ЖАМОАТ ТАРТИБИНИ САҚЛАШГА ДОИР ЗАМОНАВИЙ ИЛМИЙ
КОНЦЕПЦИЯЛАР”**

Нарзиев Абзам Ёркулович

Ўзбекистон Республикаси

Жамоат хавфсизлиги университети

Магистратура тингловчиси, подполковник,

Аннотация: Ушбу мақолада оммавий тадбирларда жамоат тартибини сақлашга доир концепциянинг вазифалари, оммавий тартибсизликнинг олдини олиш чораларининг мазмун-моҳияти тадқиқ қилинган. Шунингдек, оммавий тартиб, концепция, жамоат хавфсизлиги ҳақида тушунчалар назарий жиҳатдан ўрганилган. Хорижий олимларнинг соҳага оид фикрлари ҳам ўрганилган. Муаллифлик тушунчалари берилган.

Калит сўзлар: оммавий тадбирлар, хавфсизлик, жамоат хавфсизлиги, концепция, давлат хавфсизлиги, хавф, баратараф этиш.

Аннотация: В данной статье рассматриваются задачи концепции поддержания общественного порядка на массовых мероприятиях, сущность мер по предупреждению массовых беспорядков. Также теоретически изучаются понятия общественного порядка, концепции и общественной безопасности. Также были изучены мнения зарубежных ученых в этой области. Даются понятия авторства.

Ключевые слова: массовые мероприятия, безопасность, общественная безопасность, понятие, государственная безопасность, риск, устранение.

Annotation: This article discusses the tasks of the concept of maintaining public order at mass events, the essence of measures to prevent riots. The concepts of public order, conception and public safety are also theoretically studied. The opinions of foreign scientists in this field were also studied. The concepts of authorship are given.

Key words: mass events, security, public security, concept, public security, risk, elimination.

КИРИШ

Жахон ва минтақамизда рўй бераётган турли хил ҳодисалар, мураккаб ижтимоий-сиёсий, мафкураларнинг емирилиши, глобал микёсидаги ўзгаришлар, этник ва диний қарама-қаршиликлар, давлатлар ўртасидаги чегараларнинг хал қилинмаганлиги, шунингдек гиёсий ўйинлар мамлакатларни тинч ҳаётини издан чиқариб, турли урушлар, жанжаллар, низолар оммавий тартиб

бузарликлар келтириб чиқармоқда. Шу сабабли дунё рўй бераётган мураккаб ва қалтис вазиятларни ҳар биримиз сергак ва огоҳ бўлишимизларни, бепарво ва лоқайдликка йўл қўймаслигимиз кераклигини талаб қилмоқда.

Бундай ўзгаришларни инобатга олган ҳолда мамлакатимизда амалга оширилаётган кенг кўламли ислохотлар доирасида аҳолининг тинч ва осойишта ҳаётини таъминлаш ҳамда жамиятимизда қонунга итоаткорлик ва жамоат хавфсизлиги маданиятини шакллантиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Мамлакатимиз ўз мустақиллигининг дастлабки кунларидаёқ хавфсизликка алоҳида эътибор қаратиб келмоқда.

Оммавий тартибсизликлар – жамоат тартиби ва фуқароларнинг шахсий хавфсизлигига таҳдид соладиган зўравонлик, қирғин солиш, ўт қўйиш, мулкка шикаст етказиш ёки уни нобуд қилиш, ҳокимият вакилига қаршилиқ кўрсатиш шаклларида намоён бўладиган оломоннинг тартибсиз ҳаракати. [2]

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 93-моддаси 19-бандида фавқулодда вазиятлар (реал ташқи хавф, **оммавий тартибсизликлар**, йирик ҳалокат, табиий офат, эпидемиялар) юз берган тақдирда, фуқароларнинг хавфсизлигини таъминлашни кўзлаб, Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудида ёки унинг айрим жойларида фавқулодда ҳолат жорий этади, қабул қилинган қарорни 3 кун мобайнида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг тасдиғига киритади, дейилган.¹ Бу оммавий тартибсизликлар фавқулодда ҳолат эълон қилинишига асос бўлиши мумкинлигини аниқлатади.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 93-моддаси Ўзбекистон Республикаси Президентининг ваколатларини белгилайди.

Ўзбекистон Республикаси қонунчилигига асосан, оммавий тартибсизликлар вақтида жиноят содир этиш оғирлаштирувчи ҳолат сифатида квалификация қилинади.

Бундан кўришиб турибдики, оммавий тартибсизликлар жиноий-ҳуқуқий жиҳатдан алоҳида оғир жиноят сифатида таърифланган. Чунки аксарият ҳолларда оммавий тартибсизлик вақтида бошқа турдаги бир қатор оғир жиноятлар ҳам содир этилади. Одатда, оммавий тартибсизлик натижасида етказилган зарар, бошқа жиноятлар оқибатида келтирилган зарар миқдоридан кўпроқ бўлади.

Оммавий тартибсизликларнинг олдини олиш ва уларга қарши курашишда, аввало, уларнинг ўзига хос хусусияти ва пайдо бўлиш боғиқларини чуқур таҳлил қилиш лозим.

Президентимизнинг 2021 йилнинг 29 ноябрдаги “Ўзбекистон Республикаси жамоат хавфсизлиги концепциясини тасдиқлаш ва уни амалга ошириши чора тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-27-сонли Фармонида қабул қилинган “Ўзбекистон Республикаси жамоат хавфсизлиги концепцияси”да

"жамоат хавфсизлиги" тушунчасига "жамиятнинг қонунга хилоф тожавузлар, ижтимоий ва миллатлараро низолар, ғавқулодда вазиятлардан ва бошқа таҳдидлардан ҳимоялангалик ҳолати бўлиб, у жамиятнинг барқарор ривожланишига хизмат қилади ҳамда инсоннинг ҳуқуқлари, эркинликлари қонуний манфаатлари рўёбга чиқарилишини таъминлайди" деб кўрсатилган.

Жамоат хавфсизлиги, жамоат тартиби, концепция тушунчалари мазмунини кенгроқ ёритиш учун, хавфсизликнинг бошқа соҳа йўналишлари, унинг турларига мурожаат қилсак.

Концепция ҳақида тушинчалар турли эканлигини кўришимиз мумкин. Концепция - бу ҳар қандай объектларни, ҳодисаларни, жараёнларни ифодалаш, тушуниш, изоҳлаш ва етакчи ғояни ёки маълум бир назарий билим амалиётида маълум бир ғояни амалга оширадиган конструктив принципни тақдим етишнинг маълум бир усулини ифодаловчи тизимдир.

Концепция - бу интизомга оид билимларни шакллантириш, тартибга солиш ва қўллашнинг асосий усули бўлиб, шу жиҳатдан Европа маданий анъаналарида ривожланган асосий фанлар сифатида фалсафа, илоҳиёт ва фан. Концепция ҳар қандай соҳа учун чегаравий кадриятларни (воқеликнинг "бўлаги") белгилашга ва энг кенг "дунё қарашларини" амалга оширишга муносабатдан келиб чиқади.

Шу маънода, концепция нутқ муҳокамаси жараёнида маъноларни тушуниш ҳаракатини ва талқинларнинг зиддиятини ёки уларнинг турли хил тушунчаларда тақдим етилган натижасини, бир маънода сақланмайди. тушунчаларнинг умумий аҳамиятли шакллари. Концепция, қоида тариқасида, аниқ шахсий бошланишга ега бўлиб, асосчининг фигураси томонидан кўрсатилган. концепцияда ифодаланган фикр.

Концепция назариядан фарқли ўлароқ, ташкилотнинг тўлиқ дедуктив-тизимли шаклини олмайдиган ва унинг элементлари идеал объектлар, аксиомалар ва тушунчалар эмас, балки тушунчалар - пайдо бўладиган барқарор семантик кондансациялар бўлган баъзи билимларни ишлаб чиқиш ва қўллаш билан боғлиқ. диалог ва нутқ алоқаси жараёнида функция.

Концепция - бу ривожланиш йўналишини тушуниш учун ишлаб чиқилган барча ғояларни (қарашларни) тизимлаштириш. Бу кўзланган мақсадга қандай эришиш мумкинлиги ҳақидаги саволга жавоб беради. Аслида, бу ҳар қандай муаммони ҳал қилиш учун ягона аниқловчи ғоя (стратегия).

Улар хилма-хилдир - тарихий, таълим, фалсафий, математик, маркетинг ва бошқа минглаб, турли луғатларни уларнинг таърифлари билан тўлдиради. Улар бир-биридан шунчалик узокда бўлиши мумкинки, ҳатто улар бутунлай бошқача атамалар билан ифодаланади. Уларни бир нарса бирлаштиради - тасниф:

Тушунчалар батафсил бўлиши мумкин, яъни аниқроқ кўрсаткичларни ўз ичига олади.

Концепция ва режа ҳам стратегия ва тактика сифатида бир-бири билан боғлиқдир. Биринчиси - порлоқ келажак сари асосий йўналишни кўрсатади, иккинчиси - босқичма-босқич у ерга борадиган йўлни очиб беради. Айрим ижобий жиҳатларини ҳисобга олмаганда, бу ҳужжат «концепция» тушунчасига мос келмайди, деб айта оламиз. Зеро, у концептуал ёндашув, ечим, илмий асосланган таклифлар, шаҳар аҳолиси учун зарур бўлган ғояларни ўзида акс эттирмаган.

Концепция нима?

«Концепция» тизимли қарашлар, тушунчалар, мазмун ва мақсадларни акс этириши керак, фақатгина чора-тадбирларни эмас. Функциясига кўра хавфсизлик концепцияси кенг қамровли, жамоат хавфсизлиги сиёсатининг асосий йўналишларини белгилайдиган бўлиши лозим.

Хавфсизлик концепцияси хавфсизликни таъминлаш бўйича тушинчалар, ғоялар, тамойилларни англатади.

А.Н.Босхамджиеванинг фикрига кўра, жамоат хавфсизлигини таъминлаш давлат фаолиятининг мустақил, ўзига хос тармоғи бўлиб, яқин келажакда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи тузилмаларни сифат жиҳатидан ислоҳ қилиш ҳамда давлат бошқарувининг самарали, оқилона ва ихтисослаштирилган, замонавий ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий вазиятларга мос келадиган хавфсизлик тизимини яратиш бўлади [2].

Д.А.Коротченковнинг фикрича, жамоат хавфсизлиги деганда жамият ва шунга мос равишда қонун чиқарувчи орган фақат ижтимоий тараққиётнинг маълум бир босқичида ҳаётий аҳамиятга эга деб эътироф этилган шахс манфаатларини ҳимоя қилиш ҳолати тушунилади. Қонунчиликни тартибга солишдаги бўшлиқ ва "жамоат хавфсизлиги" категорияси мазмуни ва унинг жамоат тартиби тушунчаси билан боғлиқлиги бўйича турли хил фикрларнинг асосий шарти сифатида ушбу муаллиф бундай манфаатларнинг аниқ белгиланган рўйхати йўқлигини жамоат хавфсизлиги объектлари сифатида кўриб чиқади[3].

С.М.Микаилов "жамоат хавфсизлиги" атамасини талқин қилишда турли ёндашувларни таҳлил қилиб, уни фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиғини, жисмоний ва юридик шахсларнинг мулкӣ манфаатларини, жамоат тинчлигини, жамоат ва давлат институтларининг нормал фаолиятининг муҳофазаси ҳолати сифатида белгилайди, бу фуқароларнинг конституциявий ҳуқуқлари, эркинликлари, муносиб сифати ва турмуш даражасини, давлатнинг барқарор ривожланиши ва хавфсизлигини таъминлаш, шунингдек, тараққиёт ва

ривожланиш учун турли хил хавф ва таҳдидларнинг самарали олдини олиш ёки бартараф этиш қобилиятини таъминлашга имкон беради[4].

Жамоат хавфсизлиги тўғрисида фикрлашнинг бошқа йўналиши А.И.Стаховда кўриш мумкин, у томонидан ишлаб чиқилган миллий хавфсизлик концепциясининг таърифига ўхшаш тушунчасига изоҳ беради. Яъни жамоат хавфсизлиги деганда у ҳуқуқий нормалар билан тартибга солинадиган фуқаролик жамиятининг конституциявий ва бошқа қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш ҳолатини тушунади, бу давлат томонидан назорат қилинадиган ёки давлат томонидан рухсат этилган табиий ёки техноген экологик омилларнинг йўқлигидан, ушбу манфаатларга зарар етказиш эҳтимоли билан боғлиқ бўлган табиий ёки техноген экологик омиллар, шунингдек, ушбу экологик омилларнинг пайдо бўлиши ёки ривожланишини белгилайдиган ҳуқуқбузарликлар ва ҳуқуқий ҳодисалар бўлмаган ҳолат тушинилади[5].

Шундай қилиб, ушбу муаллиф хавфсизлик объектлари сифатида манфаатлар рўйхатига эмас, балки уларнинг ташувчисига аҳамият беради, яъни ушбу ҳолатда фуқаролик жамияти тушинилмоқда.

“Жамоат тартиби” ва “жамоат хавфсизлиги” тушунчалари ўртасидаги муносабат масаласи маъмурий ҳуқуқ назариясида ноаниқдир. Ушбу тушунчаларни уларнинг муносабатлари нуқтаи назаридан тўлиқ ва қисман кўриб чиқиш зарурлиги ҳақида фикрлар ҳам мавжуд. Ушбу нуқтаи назарни С.В.Нестеров[6] ва бир қатор бошқа олимлар қўллаб қуввайтлайди.

ТАҲЛИЛ ВА НАТИЖАЛАР

Яна бир эътиборга лойиқ ёндошув мавжуд бўлиб, унга кўра "жамоат тартиби" тушунчаси "жамоат хавфсизлиги" тоифасига қараганда мазмунан торроқдир. Хусусан, А.В.Готовцевнинг таъкидлашича, агар жамоат тартибининг мақсади фақат фуқароларнинг хавфсизлигини таъминлаш бўлса, жамоат хавфсизлиги дахлсизлиги ва бошқа манфаатлар ҳамда объектлар, хусусан, одамлар, мулк, жамият учун хавф туғдирадиган ва ортиб бораётган хавф манбаларининг хавфсиз ишлашини таъминлашдир. Бундан у “жамоат хавфсизлиги” тушунчасининг жамоат тартибига нисбатан кенгроқ мазмуни ҳақида хулоса чиқаради[7].

И.И.Веремеенконинг фикрига кўра, жамоат тартиби деганда жамият эҳтиёжларидан келиб чиққан ҳолда, жамоат хавфсизлиги ва шахс хавфсизлигини таъминлайдиган, шу билан жамият ҳаётининг мувофиқлаштирилиши ва динамиклигини кафолатлайдиган жамоат жойларидаги муносабатлар тартиби тушунилиши керак. Бундан келиб чиқадики, жамоат хавфсизлиги ва шахс хавфсизлигини таъминлаш жамоат тартибини ўрнатиш ва сақлаш мақсадини ташкил этади[8]. И.И.Веремеенко билан бирлашиб, жамоат тартибини сақлашнинг ўхшаш мақсадларини кўрсатиб, Э.А.Черепанов бундай фаолиятнинг

кутилаётган якуний натижасини одамларнинг ҳаёти содир бўладиган нормал муҳитни яратиш учун тегишли шарт-шароитларни таъминлаш шаклида аниқлайди[9].

ХУЛОСА

Хулоса қилиб айтганда, бизнинг фикримизча, оммавий тадбирларда жамоат хавфсизлиги концепцияси жамоат хавфсизлигини таъминлашнинг асосий йўналишлари халқ манфаатларига хизмат қилиш, жахонда кучайиб бораётган турли хавф-хатар ва зиддиятлардан, шахс, жамият ва давлатнинг ҳуқуқ ва эркинликлари, моддий ва маънавий қадриятларини, инсонларнинг шаъни ва кадр-қиммати, уларнинг ҳаёти ва соғлиғи, турли хил жиноятлар, ижтимоий ва этник, диний, иркий низолар, шунингдек, табиий ва техноген хусусиятли фавқулодда вазиятлар, маъмурий ва бошқа турдаги ижтимоий хавфли қилмишлардан, ҳуқуқбузарлик ва жиноятлардан ҳимоя қилинганлик ҳолати ҳамда барча саъй-ҳаракатлар инсон кадри учун деган устувор ғоя асосида янада такомиллаштириш тушуниш зарур деб ҳисоблаймиз.

Фойдаланилган адабиётлар

1. “Ўзбекистон Республикаси жамоат хавфсизлиги концепциясини тасдиқлаш ва уни амалга ошириши чора тадбирлари тўғрисида”ги 2021 йил 29 ноябрь кунги ПФ-27-сон фармони.
2. Босхамджиева Н.А. Современные проблемы административно-правового обеспечения общественной безопасности в Российской Федерации Юридический мир. 2012. № 11. С. 26.
3. Коротченков Д.А. Организация административно-правовой охраны общественного порядка и обеспечения общественной безопасности при проведении массовых мероприятий: дисс. канд. юрид. наук. Хабаровск, 2006. 4. Микайлов С.М. Деятельность вневедомственной охраны полиции в сфере обеспечения общественной безопасности // Закон и право. 2013. № 6. С. 80.
4. Стахов А.И. Указ. соч. С. 23.
5. Нестеров С.В. Общественная безопасность как правовая категория Аграрное и земельное право. 2012. № 12. С. 104.
6. Готовцев А.В. Организационно-правовые вопросы взаимодействия милиции и внутренних войск в охране общественного порядка: Автореф. дис. канд. юрид. наук. М., 2000. С. 13.
7. Веремеенко И.И. Механизм административно-правового регулирования в сфере охраны общественного порядка: Предмет и понятие.
8. Черепанов Е.А. Общественная безопасность: теоретико-правовые и организационные проблемы ее обеспечения. Вопросы совершенствования

деятельности милиции общественной безопасности. Сборник № 9.М., 2002.С. 46.

9. “Жамоат хавфсизлигини таъминлаш асослари” Дарслиги.-Тошкент: Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети, 2021. 471.
- 10.Оммавий тадбирлар ва оммавий тартибсизликлар даврида жамоат хавфсизлигини таъминлаш. Ўқув қўлланма. -Тошкент: Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети, 2022. 123б.
- 11.Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети магистратура тингловчиси, майор П.К.Шагиловнинг Жамоат хавфсизлиги тушунчаси ва ўзига хос хусусиятлари бўйича мақоласи
- 12.Интернет расмий сайтлари.